

Методичний коментар до уроку “Картини та їх копії”

Мистецтво копіювання

Привітання-копіювання

Іноді річ дуже подобається і хочеться мати точно таку. Що ми робимо в такому разі? Найчастіше йдемо до магазину й купуємо цю річ. А от якщо сподобалася усмішка, рух, танець... Як діяти? Звісно, тут до магазину вже не підеш, але можна докласти зусиль і навчитися робити так само. Спробуймо!

Працюємо в парах. Одна дитина вітається, інша копіює її рухи. Спочатку варто намагатися виконувати всі рухи разом. Якщо так зробити складно, запропонуйте дитині, яка копіює рухи, спочатку подивитися кілька разів, як виконує рухи інша дитина, а потім разом повторити. Запропонуйте дітям спочатку показувати рухи повільно, а потім, коли в іншої дитини з'явиться впевненість, можна починати їх прискорювати.

Можна виконання вправи записати на відео, а потім переглянути разом.

- Чи цікаво було повторювати? А вгадувати?
- Чи подобається вам дивитися, як виконана вправа?
- Та чи дійсно вдалося точно повторити рухи? Та чи дійсно це було потрібно?

Поговоріть з дітьми про те, що кожна людина унікальна, тому виконує рухи трохи інакше, і це тільки збагачує танець.

Покажіть дітям [відкритий урок](#) київської муніципальної академії танцю ім. Сержа Лифаря. Танцівники виконують один і той самий рух, але трохи по-своєму, і в усіх входить гарно.

Копія картини

Іноді, дивлячись на гарну картину, ми шкодуємо, що можемо бачити її лише в музеї. А хочеться бачити красу щодня: прокидаєшся вранці, розплющуєш очі й перед очима у промінцях сонечка улюблена картина. Мабуть, так думали й інші люди та експериментували, створюючи копії картин.

Роздивіться з дітьми добірку копій картини Яна Вермеєра “Дівчина з перловою сережкою” (презентація [“Картини та їх копії”](#)).

- Чим оригінал відрізняється від копії?
- Яка копія картини краща? Чому?

Фотоапаратів тоді не було, а хотілося дарувати гарні картини. Мабуть, ще й тому художники робили копії. Іноді й сам автор робив копії до власних творів.

- Поміркуйте, можливо були й інші причини створення копій картин.

У підручнику ви можете побачити чимало різних картин.

- Як гадаєте, чи можна їх вважати копіями? Чому? Як вони створені?
- Чим копії у підручнику відрізняються від копій картини Яна Вермеєра “Дівчина з перловою сережкою”?

Копії у підручнику ще називають **репродукціями** — жанр фотографії, спрямований на отримання знімків, максимально наближених до оригіналу; або твір образотворчого мистецтва або фотознімок, відтворений поліграфічним способом.

- Пригадайте, де ви бачили репродукції.

Чи можливо створити дві однакові картини?

Кожна картина неповторна. Навіть якщо той самий художник спробує намалювати ще раз таку саму картину — це буде копія, адже друга картина вже буде трохи інакшою.

Щоб зрозуміти це, проведіть удома такий дослід. Знайдіть свою улюблену картинку. Спробуйте ще раз створити таку саму.

- Чи вийшло? Яка картинка оригінал (перша) чи копія (друга) вам подобається більше? Чому?

Вихід знайдено!

Наприкінці 14 ст. художники придумали особливий вид мистецтва — **гравюру** — створення зображень шляхом друку з рельєфних поверхонь. Так можна було отримувати одразу кілька однакових зображень і, наприклад, вклеювати їх ілюстраціями у книжки. Саме завдяки гравюрам ми знаємо яким був Київ у часи, коли ще не було фотоапаратів. Подивіться на деякі з них (презентація "[Старий Київ на гравюрах](#)"). Чи впізнали ви Київ?

Зазвичай гравюри отримують з основи, зробленої на металі. Основа тверда і міцна, тому здається, що можна робити нескінченно багато відбитків. Але й така основа не вічна: дає змогу отримати 1000–1500 відбитків.

Ці відбитки можна роздати мешканцям приблизно дев'яти шістнадцятиповерхових будинків, і вони прикрасять ними свої квартири. Уявляєте, скільки будинків у великому місті? Виявляється, це не так вже й багато відбитків. Напевно з цієї причини всі відбитки вважаються авторськими оригіналами. З іншого боку й така кількість відбитків, це добре, адже картини існують тільки в одному екземплярі!

- Чим гравюри особливі? Що незвичайного у зображеннях ви помітили?
- Подивіться, як створюються гравюри. Чим цей процес відрізняється від створення картин?
- Роздивіться роботи Якова Гніздовського. Як гадаєте, як почувається киця?
- Де киця може влаштуватися у такій позі? Чи може це трапитися взимку на вулиці?

Знайомимося з гравером

Яків Гніздовський — видатний художник з України, який працював у різних стилях — від портрета до прикладної графіки. Ним пишається чисельна українська діаспора зі США і Канади. І хоча на Батьківщині про нього почули лише в 1990-х роках, його творчість сміливо можна назвати номером один для патріотів України, незалежно від місця їх проживання. Гніздовський оздоблював іконостас для української греко-католицької церкви святої Трійці в Керганксоні (США), він залишив сотні картин, понад 300 гравюр (ксилографії, офорти й ліногравюри). Свого часу дві його роботи — "Зимовий пейзаж" і "Соняшник" прикрашали кабінет президента США Джона Кеннеді в Білому домі. Митець малював

олійними фарбами й темперою, різними твердими барвниками, створював гравюри на дерев'яних і металевих дошках, іноді займався скульптурою малих форм.

Схильність до малювання виявилася в Якова ще під час навчання в гімназії: це були невеликі начерки людей, пейзажів, домашніх тварин. У Львові Гніздовський активно долучився до мистецького життя міста, вступивши в молодіжне крило Асоціації незалежних українських митців. Талант молодого графіка помітив та оцінив меценат і великий знавець мистецтва митрополит Андрей Шептицький, який надав Гніздовському стипендію для продовження художньої освіти у Варшавській Академії мистецтв.

Художника зацікавила ксилографія (гравюра на дереві). Його перші роботи з дерева, створені в 1944 році, являють собою етюди фігур. Гніздовський різав переважно на вишні, груші, буку або яблуні. Більшість ксилографій художника були надруковані на васі (японському рижовому папері). Близько 80 % гравюр виконані в рідкісній техніці різьблення на поздовжньому зрізі дерева. Натхнення Яків Гніздовський черпав у гравюрах Альбрехта Дюрера.

Визнання у США художник отримав у 1950 році на виставці графіки в Міннеаполіському інституті мистецтв. За роботу “Куш” йому була присуджена друга премія. Друга нагорода була присуджена Гніздовському через кілька тижнів на торгово-промисловій виставці штату Міннесота за картину “Яйця”. Ця нагорода підштовхнула його до думки переїхати до Нью-Йорка для того, щоб займатися виключно мистецтвом.

У своїх роботах із дерева він часто зображував рослини і тварин. У художника не було коштів для оплати натурників. Однак те, що спочатку було лише вимушеною заміною, пізніше стало його основною та улюбленою темою. Художник був добре відомий у всіх ботанічних садах Нью-Йорка. Там він знаходив добровільні безкоштовні “моделі”. Ще багато “моделей”, згодних позувати, як писав художник, “за арахіс”, він знайшов у Бронкському зоопарку. Одним із його улюбленців був орангутан Енді, який жив у Будинку мавп Бронкського зоопарку.

Після 1960 року художній авторитет Гніздовського зріс, він здобув міжнародне визнання. Його роботи широко експонувалися в країнах Африки та на Близькому Сході, у Великій Британії, Західній Німеччині, Чехословаччині, Японії. Його гравюри стали темою документального фільму “Вівці в дереві”, який отримав нагороду на кінофестивалі в Нью-Йорку.

Кольорові гравюри

З часом художники-гравери навчилися створювати кольорові гравюри. Роздивись гравюри сучасного китайського майстра Хао Бої.

- Що на них зображено?
- Як ви зрозуміли, що це саме гравюри, а не картини?
- Які з розглянутих гравюр можна назвати весняними? Чому?
- Виберіть гравюру, яка вам найбільше сподобалася, уявіть себе екскурсоводом у музеї та розкажіть про неї. До чого ви насамперед привернули б увагу відвідувачів? Чому?

Ми — гравери

Створіть весняну гравюру. Поміркуйте, що ви хочете зобразити. Пам'ятайте, що варто уникати надто дрібних деталей.

Існує безліч технік, які дають змогу показати дітям принцип гравіювання. Даємо послідовність роботи в ще одній техніці, яка дає змогу отримати кольорові гравюри. Вибирайте цю техніку чи ту, що описана в підручнику.

Гравюра на картоні

- З цупкого картону виріжте елементи композиції.
- Наклейте їх на інший аркуш картону. Можна наклеювати елементи аплікації у кілька шарів (між елементами аплікації одного шару має залишатися невеликий простір). Дайте трохи підсохнути.
- Потім швидко нанесіть пензликом густу гуашеву фарбу на кожний елемент аплікації. Елементи зображення можна зробити різних кольорів.
- Змочіть аркуш, на який будете друкувати, водою. Зайву воду приберіть.
- Накрийте роботу аркушем. Щосили притисніть її, щоб отримати чіткий відбиток. Акуратно розітріть долонями всю площину аркуша.
- Зніміть аркуш з відбитком. Можна ще раз віддрукувати.

Досліджуємо техніку

- Як треба накладати фарбу — намагатися діяти швидко чи можна повільно?
- Надто багато фарби не буває? Чи все-таки буває? Чому погано, коли фарби надто багато?
- Скільки відбитків можна зробити з однієї основи? Скільки разів для цього треба вкривати основу фарбою? (На скільки якісних відбитків вистачає фарби на основі?)
- Чим картон відрізняється від металу? Як при намоканні змінюються картон і метал?
- Наведіть приклади матеріалів, схожих на картон і на метал. Які з них підходять для гравюр? Чому ви так вважаєте?

Розповідаючи про гравюри, ми часто повторюємо слово “рельєф”. Звичайно, ми маємо зробити поверхню основи рельєфною, адже інакше вона не залишить відбитка на аркуші паперу. Але яким має бути рельєф? Наскільки дрібні деталі ми можемо передати? А якщо рельєф буде дуже рельєфним? Можливо, тут також діє принцип “що занадто, то не здорово”? Дослідимо!

- Спробуємо на однакову основу наклеїти елементи композиції з паперу різної товщини: зробимо кілька однакових аплікацій, порівняємо відбитки. Який відбиток вийшов найкраще?
- Чи можна різні елементи композиції робити з паперу різної товщини? Який відбиток у нас вийде?
- Коли такий ефект краще використовувати?
- Чи можна зробити папір “чутливішим” до дрібних деталей, якщо прикладати аркуш тоншого паперу?